

ВИДОВИЙ СКЛАД ТА СТРУКТУРА ЗАБУР'ЯНЕННЯ ПОСІВІВ ПШЕНИЦІ ОЗИМОЇ В УМОВАХ НДЦ «ПОДІЛЛЯ»

Григор'єв В.М., кандидат с.-г. наук, старший науковий співробітник

e-mail: grygoriyev@gmail.com

Подільський державний аграрно-технічний університет

Вступ. В Україні понад третина площ пшениці озимої розміщена у зоні Лісостепу, в умовах які сприяють розвитку бур'янів. Орні землі зони характеризуються високою потенційною засміченістю насінням та органами їх вегетативного розмноження і, як результат, – постійним джерелом забур'янення посівів пшениці озимої. Це призводить до щорічних втрат урожаю зерна, які сягають до 50 %, і є причиною зниження його якісних показників [1].

Дослідженнями Горбач Н. В. [1]. у бур'яновій частині фітоценозів пшениці озимої зони Лісостепу України виявлено 42 види компонентів (багаторічні види) та 150 видів інгредієнтів (малорічні) у співвідношення 1:3,6. Найбільшу частку у структурі забур'янення посівів серед багаторічних видів займають: пирій повзучий (*Agropyrum repens* (L.) – 9,1 % (8 шт./м²), осот рожевий (*Cirsium arvense* (L.) – 4,6 % (4 шт./м²), та осот жовтий польовий (*Sonchus arvensis* L.) – 2,1 % (2 шт./м²); серед малорічних: мишій сизий (*Setaria glauca* (L.) Pal. Beauv.) – 36,1 % (30 шт./м²), гірчак березковидний (*Polygonum convolvulus* L. / *Reynoutria convolvulus* (L.)) – 4,5% (4 шт./м²), метлюг звичайний (*Apera spica-venti* (L.)) – 3,7% (3 шт./м²), зірочник середній (*Stellaria media* (L.)) – 3,3% (3 шт./м²), лобода біла (*Chenopodium album* L.) – 3,1% (2 шт./м²), курячі очка польові (*Anagallis arvensis* L.) – 2,6% (2 шт./м²), триреберник непахучий (*Matricaria perforata* L.) – 2,5% (2 шт./м²), грицики звичайні (*Capsella bursa-pastoris* Medik.) – 2,2% (2 шт./м²), підмаренник чіпкий (*Galium aparine* L.) – 1,8% (1 шт./м²) [2].

Видовий склад бур'янів різний не лише в умовах різних ґрунтово-кліматичних зон, але й області, району та окремих полів господарства. Крім того, на відміну від інших шкідливих організмів, бур'яни в будь-якому агрофітоценозі завжди представлені певною сукупністю видів, що ускладнює вибір оптимального прийому впливу на них, тому вивчення видового складу бур'янів, особливостей процесу забур'янення та їх шкодочинності у посівах пшениці озимої з метою найбільш раціонального застосування системи захисту є актуальним [1].

Матеріали та методика проведення досліджень. Дослідження проводили на посівах пшениці озимої в умовах НДЦ «Поділля». Обліки забур'яненості посівів проводили упродовж вегетації культури. Підрахунки бур'янів здійснювали у максимально стислі терміни – не більше ніж за 1-2 доби, в рамках 1,25 x 0,20 = 0,25 м², які накладали по діагоналі в чотирьох місцях [2].

Видовий склад бур'янів визначали за допомогою довідника.

Результати досліджень. У агроценозі пшениці озимої виявлено 19 видів бур'янів, що належать до 8 родин.

В структурі забур'янення переважали зимуючі бур'яни (підмаренник чіпкий, талабан польовий, грицики звичайні, триреберник непахучий, мишій сизий) займали 50 % від усієї кількості бур'янів ярі види бур'янів (гірчак березковидний, лобода біла, редька дика, щиряця звичайна, нетреба звичайна), у загальному їх частка становила 44 % від усієї кількості бур'янів.

Найнижча частка у структурі забур'янення припадала на багаторічні види (пирій повзучий та осот рожевий) – 6 %.

В середньому за роки проведення досліджень кількість бур'янів у посівах пшениці озимої на час проведення обліків становила 69 шт./м² та 87 шт./м².

Серед видів бур'янів у 2019 році у структурі забур'янення найбільшою була чисельність підмаренник чіпкого – 18 шт./м², лободи білої – 15 шт./м², нетреби звичайної – 12 шт./м².

У 2020 році серед видового складу бур'янів домінували підмаренник чіпкий – 12 шт./м², дещо меншою була кількість лободи білої та пирію повзучого – 10 та 5 шт./м².

Видовий склад бур'янового компоненту агроценозу пшениці озимої дещо відрізнявся у порівнянні з 2019, 2020 років. Зокрема у 2018 році був відсутній бур'ян нетреба звичайна. Тоді як у 2019 році у посівах пшениці озимої на відміну від попереднього року відсутній пирій повзучий.

Таким чином проведені дослідження підтверджують повідомлення про те, що в однакових кліматичних умовах, на ґрунтах одного типу, в окремих полях сівозміни бур'яновий компонент агроценозу може відрізнятися як кількісному так і видовому складі.

Висновки:

1. В агроценозі пшениці озимої НДЦ «Поділля» упродовж 2019-2020 рр. виявлено 19 видів бур'янів.
2. В структурі забур'янення переважали зимуючі види бур'янів – 50 %.
3. Серед видового складу бур'янів домінували підмаренник чіпкий, мишій сизий, та лобода біла.

Список використаної літератури

1. Сторчоус І.М. Актуальна та потенційна забур'яненість посівів озимої пшениці. *Захист і карантин рослин*. 2012. Вип. 58. С. 221–226.
2. Горбач Н.В. Шкідливість бур'янів і вдосконалення системи захисту озимої пшениці в умовах зони Лісостепу України: Автореф. дис. ... канд. с.-г. наук: 06.01.13. К., 2002. 25 с.
3. Трибель С.О., Сігарьова Д.Д., Секун М.П. та ін. Методики випробування і застосування пестицидів / За ред. проф. С.О. Трибеля. К.: Світ, 2001. 448 с.